

Vägval för ett socialt hållbart samhälle

Sammanfattning av dialoger inom öppen agenda

Nationell konferens Mötesplats Social Hållbarhet –
Umeå 15 juni 2017

På konferensens andra dag hade vi olika former av workshops. Samtliga deltagare fick chansen att anmäla frågor som de ville diskutera med andra. Frågorna kunde utgå från olika teman från dag ett uppkommit genom alla deltagares kunskap och engagemang i andra samtal. Deltagarna valde den fråga som intresserade dem mest. Syftet med öppen agenda var att fånga den gemensamma kunskapen om hur vi och de initiativ vi driver kan göra större skillnad.

Detta dokument bygger på ett urval av de noteringar som ”rapportörer” gjorde vid de olika dialogerna och kan läsas utifrån att få en insyn i vad dialogen berörde inom olika frågeställningar – men det är ingen fullständig sammanställning.

Innehåll

Vad behöver göras på nationell nivå för att Agenda 2030-målen ska få genomslag i din organisation?	3
Hur kan vi samla, trätta ned och förenkla för kommuner att arbeta utifrån Agenda 2030, kommissionen för jämlik hälsa, tillitsdelegationen m. m.	4
Hur ska små kommuner implementera alla dessa projekt långsiktigt med sina knappa resurser?.....	5
Hur hittar vi tillsammans områden och lösningar som stärker hållbarhetens delar: wellbeing, miljö och ekonomi, samtidigt	6
Hur kan vi skala upp lovvärda/effektiva exempel för att fler ska nås (så inte alla behöver börja om från början hela tiden, utan i stället förädla och anpassa arbetssättet)?.....	7
Hur ska vi i kommunerna klara av att hantera de utmaningar vi står inför, när centralmakten fortfarande är organiserad enligt stuprörsmodellen?.....	8
Hur kan idéella organisationer och offentliga sektorn hitta långsiktiga och hållbara former för samverkan? ...	9
Social hållbarhet kräver social kompetens. Hur säkerställer vi det hos oss själva och andra?.....	10
Bra med samverkan – när den fungerar. Hur ska hög samverkanskompetens bli en självklar ambition och kännemärke för våra verksamheter.....	11
Kan vi med utvecklade demokratiseringsprocesser få mer tillit för ledning och styrning?	12
Förutsätter tillit och trygghet även närhet till myndigheter? Vad betyder det för oss och andra?.....	13
Hållbara och hälsosamma livsmedel lyfts som ett prioriterat område av Agenda2030 delegationen, hur kan vi jobba med detta på alla nivåer för en god och jämlik hälsa?	14
Tema kommunikation: Hur och vad kan vi (region, kommun, myndighet m fl) som arbetar för ökad jämlikhet kommunicera med invånarna om vad vi gör och varför vi gör det, utan att stigmatisera eller osynliggöra	15
Allt fler barn blir uteslutna ur förskolan. Hur kan vi som politiker åtgärda de misstag som begåtts och i stället förebygga en förödande samhällsutveckling?	16
Hur ökar vi dialogen med grupper (migranter, nationella minoriteter) som är svåra att nå?	17
New public governance. Hur kan vi påskynda utvecklingen mot ökat medborgarinflytande i offentlig verksamhet? Hur skulle det kunna se ut om 20 år? Organisation, ledning/styrning, beslutsprocess, verktyg	18

Dialogens fråga/tema:

Vad behöver göras på nationell nivå för att Agenda 2030-målen ska få genomslag i din organisation?

Sammanfattning (nyckel-insikter, tankar, frågor)

Kommuner och landsting/regioner behöver hjälp och stöd från nationell nivå i att samordna alla relevanta och aktuella underlag som man har att förhålla sig till och visa hur det är tänkt att hänga ihop, t ex Agenda 2030 och Kommissionen för jämlik hälsa. En enskild kommun, särskilt de mindre, har sällan resurser för att lägga detta pussel själva och lägga upp alla dokument på bordet för att sortera och samordna – där behöver nationell nivå ta ett ansvar i att synkronisera alla parallella system innan det ska börja implementeras lokalt och regionalt. Det är inte ett nytt arbete som ska göras – det mesta görs redan men kanske utifrån andra underlag och mål och det behöver knytas ihop och knytas an till Agenda 2030.

Samtidigt som den nationella nivån är central så behövs det även ett underifrånperspektiv in i dessa arbeten – initiativen måste komma både uppifrån och underifrån samtidigt. Alla måste hjälpa till och bidra till att bryta ned alla målen. Vad betyder det för en enskild kommun att utrota hungern? Vad betyder det för idrottsföreningen? För mig som medborgare? Det är också jätteviktigt att få med barnen i detta och då måste arbetet göras roligt.

Vägval som blev synliga i samtalet?

Diskussionen handlade om behovet av att hitta minsta gemensam och jämlik nivå för alla delar av landet, från den stora kommunen till den allra minsta. Förutsättningarna behöver finnas över hela landet oavsett kommunstorlek och resurser. För att "jobba jämlikt med jämlikhet" krävs förståelse och respekt för denna förutsättning från den nationella nivån. Ett sätt att åstadkomma detta är att den nationella nivån hjälper till att samordna underlag som knyter ihop.

Nya frågor?

Det skulle vara bra med en kartläggning bland lokal och regional nivå kring kännedom om Agenda 2030. Arbetet har kommit olika långt inom olika organisationer. Inför en ev kommande folkbildningskampanj är det bra att ha ett utgångsläge. Kunskapshöjning är centralt och för att kunna forma det på bästa sätt är det bra att först göra en behovsinventering/kartläggning. (se kartläggning mm på [SKL:s webbsida om Agenda 2030](#))

Dialogens fråga/tema:

Hur kan vi samla, tratta ned och förenkla för kommuner att arbeta utifrån Agenda 2030, kommissionen för jämlik hälsa, tillitsdelegationen m. m.

Sammanfattning (nyckel-insikter, tankar, frågor)

Diskussionen berörde vad som behövs för att olika nationella initiativ, förslag och kunskapsbaser inom olika områden ska kunna bli verkstad – så att de olika perspektiven berikar varandra och kan hanteras gemensamt. Det fanns en önskan om att få ihop olika förslag oavsett var de kommer ifrån. Diskussionen berörde två spår – åtgärderna sammanförs på nationell nivå och kan användas i dialog regionalt/lokalt, alternativt att varje organisation gör detta som en del i förankringen.

Vägval som blev synliga i samtalet? Hur sorterar vi i allt som kommer? Olika begrepp kan vara ett hinder och istället behöver vi använda mindre begrepp för att komma närmast medborgarna och bygga kunskapsunderlag därifrån. Nationellt skulle det behövts en samordnad analys för att "få ihop helheten". Det skulle underlätta om "någon" (ex SKL?) skulle kunna sammanföra olika förslag (ex från kommissionen, Delegationen Agenda 2030, Tillitsdelegationen). Kanske även stöd för att kommunicera och föra dialog om åtgärderna? Utifrån sammanställningen kan varje organisation göra sin egen analys av vad som görs redan idag för att sen se utmaningarna och koppla till de mål och styrdokument som redan finns – vad görs redan idag – vilket behov finns, vad fattas? Vad är verksamheternas uppdrag och mål? Skulle de föreslagna åtgärderna förbättra verksamheterna? Slutligen diskuterades även Social progress index eller BRP+ som sätt att följa upp arbetet, men jämställdhetsperspektivet behöver bli tydligare.

Nya frågor? Knyt ihop kommissionens betänkande med Agenda 2030.

Några konkreta önskvärda nästa steg som samtalet förde fram?

- ett viljemanifest från nationell nivå utifrån Sveriges olika behov och kompetenser för att skapa ett samhällen med jämlikhet i centrum.
 - Föra samman samtliga åtgärder– underlag (kommissionen, delegationerna).
 - Fortsätta samtal om förändringar som krävs för att genomföra åtgärder
 - Fortsätta framföra behovet av samordning nationellt – även om det finns olika utgångspunkter.
-

Dialogens fråga/tema:

Hur ska små kommuner implementera alla dessa projekt långsiktigt med sina knappa resurser?

Sammanfattning (nyckel-insikter, tankar, frågor)

En mindre kommun initierade frågan om hur svårt det är för småkommuner att driva och implementera projekt där det till exempel finns statliga pengar att hämta. Man gav uttryck för att man inte vågade säga nej till projektmedel trots att man är väl medveten om att det aldrig finns vare sig finanser eller andra resurser att implementera projekten när de externa pengarna är slut. Gruppen konstaterade att det finns ett allmänt stort problem med projekt eftersom man underskattar frågan om implementering, till exempel att den måste under lång tid beredas i en budgetprocess för att den skall kunna bli verklighet.

Det blev en stor diskussion om projektformens vara eller icke vara eftersom det ofta får den här effekten och att staten ofta har använt sig av detta styrmedel. Det fanns i gruppen en stor kritik mot detta.

Dock menade några att projektformen är den enda möjligheten för småkommuner att överhuvudtaget kunna arbeta med utvecklingsfrågor. Några menade dock att man skulle våga säga nej till pengar medan andra menade att kommunerna har skyldighet att hänga med i utvecklingen och frågan om hur små kommuner egentligen kunde vara blev också en diskussion i gruppen. Småkommunerna har också fördelar eftersom det ofta finns en stor personkännedom vilket gör att stora system för frågor inte alltid behöver utvecklas.

-

Dialogens fråga/tema:

Hur hittar vi tillsammans områden och lösningar som stärker hållbarhetens delar: wellbeing, miljö och ekonomi, samtidigt

Sammanfattning

Diskussionen rörde sig kring hur alla tre hållbarhetsperspektiv bör vara integrerade med varandra. Landstinget [Dalarnas arbete med landmärken](#) nämndes som ett exempel hur hur hälsa och miljö har inverkan och påverkan av varandra.

Det behövs en tydlighet i begreppen - vad innebär social hållbarhet, hur förhåller sig folkhälsa till det? Vi behöver hitta/skapa gemensamma definitioner av olika begrepp i alla fall inom organisationen. Ett synsätt kan vara att ekonomisk tillväxt inte alltid är i fokus utan blir istället en effekt när vi jobbar förebyggande och hälsofrämjande. Vi kan använda indikatorer som styr fokus på arbetets riktning, men samtidigt bör vi inte fastna i indikatorer utan få mer fokus på HUR:et. Det behövs en fortbildning till beslutsfattare och ledning för att få skapa helhetsbild om hållbar utveckling. Medvetandegöra att det vi gör har en påverkan, socialt, ekonomiskt och ekologiskt.

Några konkreta arbeten diskuterades, t.ex Hälsofrämjande kulturinsatser för nyanlända, exempel på aktiviteter som skapar delaktighet, samhörighet och integration av ensamkommande barn och unga. Några menade att det finns för lite resurser men mycket att vinna. Bland de som har provat det har det skapat meningsfullhet och fler har blivit delaktiga i föreningsliv. Även alternativa möjligheter för att ha en hållbar konsumtion diskuterades, exempelvis Klädotek.

Vägval som blev synliga i samtalet?

Vikten av att tydliggöra vad social hållbarhet innebär genom att bryta ner och göra det förståeligt. Synliggöra de tre perspektiven med olika exempel på vad det innebär. Vikten av att återkoppla till verksamheter som jobbar med hållbar utveckling, visa vad de val de har gjort vad det har resulterat i, dvs visa på positiva effekter. Gruppen var eniga att det kan locka fler verksamheter att fortsätta i samma riktning.

Några konkreta önskvärda nästa steg som samtalet förde fram?

- Folkbildning, fortbildning
 - Förtydliga vad vi menar med alla begrepp och skapa inte bara nya. Många gånger blir begreppen för abstrakta, det ska vara enkelt att förstå, från den enskilda individen till en större population och verksamheter.
 - Lyfta de goda exemplen, salutogent perspektiv - "Boosta" det som görs bra - även vid fördelning av budget.
-

Dialogens fråga/tema:

Hur kan vi skala upp lovvärda/effektiva exempel för att fler ska nås (så inte alla behöver börja om från början hela tiden, utan i stället förädla och anpassa arbetssättet)?

Sammanfattning (nyckel-insikter, tankar, frågor)

Diskussionen rörde hur utvecklingsarbeten som lyckats ska kunna användas av fler aktörer och organisationer så att fler invånare (och olika grupper) får ta del av det. Det är angeläget att redan från början tänka in att det ska kunna skalas upp om det blir bra – även till andra verksamheter. Men det kan finnas en svårighet att känna till vad som pågår för att kunna *bygga vidare* på tidigare arbete. De som arbetat i många år känner igen saker som kommer tillbaka... Det är svårt att överföra det "historiska minnet". Det är även en balansgång mellan att bygga vidare på tidigare erfarenheter och samtidigt uppmuntra idéer. Ibland har även tajmingen betydelse.

Några punkter som kom upp och diskuterades:

- Vikten av ägarskap och ledarskap! Hållbarhetsstrategier kan inte bära frågorna själva.
 - Nya politiker, chefer, personer innebär ofta nya initiativ, hur kan det "historiska minnet" bli till nytta? Kan olika introduktioner vara en plattform för att bygga gemensam grund för social hållbarhet
 - Tidigare bra tankar om plattformar/metodbank t.ex VGR metodbank. Nyttja de digitala nätverk som finns, ex Projectplace för olika grupper, eller Facebookgrupper -
 - "Knacka på dörren" hos kollegor i andra kommuner/ internt inom helt andra frågor/har andra perspektiv - för att lära och få förståelse för andras infallsvinklar. Mänskliga möten, nyfikenhet, öppenhet – som komplement till "kunskapsbanker"
 - Jobba vidare med verktygslådor. Ett gott exempel: SKL:s stöd kring medborgardialog eller stöd för analys. Våga berätta om arbete som inte blev som det var tänkt.
 - Fysiska nätverk för erfarenhetsutbyte. Ex test av olika implementeringsformer i olika kommuner inom ett län (skolutveckling)
 - Strukturerade arbetssätt där olika personer/funktioner är "gränsöverskridare", dvs jobbar i flera arbetsgrupper parallellt där rollen är att sprida exempel, koppla ihop stuprören. Eller strukturerade träffar kring en sakfråga (ex flyktingfrågor) mellan kommuner. Liten kommun kan lära av stor, och vice versa
 - Fundera på och hjälp kollegor att hitta VAD i verksamheten social hållbarhet har betydelse. Nyckel: inte lägga på nya uppgifter på chefer utan synliggöra vad verksamheten gör idag som kan förhållas till social hållbarhet – och utgå ifrån det. Ex screeningverktyg av hållbar utveckling i befintlig verksamhet/uppdrag.
-

Dialogens fråga/tema:

Hur ska vi i kommunerna klara av att hantera de utmaningar vi står inför, när centralmakten fortfarande är organiserad enligt stuprörsmodellen?

Sammanfattning (nyckel-insikter, tankar, frågor)

"Den ene vet inte vad den andre gör!" - Så inleddes denna öppna agenda .

Initiativtagaren lyfte ett exempel på stuprörsperspektiv:

Skolinspektionen skickar ut enkäter från fyra olika avdelningar. Det ser inte ut som om det skett någon samordning inom myndigheten. Detta är förödande för en liten kommun som inte har resurser och förutsättningar att hantera allt som singlar ner från den nationella nivån. Man menade att man på olika sätt hade försökt förmedla problematiken till den nationella nivån dock utan någon tydlig förändring.

Kommunerna i gruppen hade en förväntan på att Länsstyrelserna skulle kunna hjälpa till att förmedla kommunernas synpunkter på konsekvenser av statens agerande – dvs Länsstyrelsens roll: Landshövdingen har ett sektorsövergripande uppdrag att samordna och stötta utifrån de behov som finns i länet/regionen.

Vidare så fanns en frustration gällande statliga medel som kommuner o landsting kan ansöka om. Områdena kan ibland vara så smala så att det inte passar kommunerna och kanske inte alltid omfattar de områden som kommunen vill ha stöd till.....

Därefter gick vi över till att diskutera TILLIT. Hur blir tilliten till våra välfärdssystem och hur välkommen känner man sig om man ringer en myndighet och får veta att det är kö och köplatsen är 137?

-

Dialogens fråga/tema:

Hur kan idéella organisationer och offentliga sektorn hitta långsiktiga och hållbara former för samverkan?

Sammanfattning (nyckel-insikter, tankar, frågor)

Dialogen fördes med representanter från såväl civilsamhället som offentlig verksamhet. Det visade sig att alla var ense om civilsamhällets betydelse och ambitionerna är snarlika. Förståelsen behöver öka för varandras olika verkligheter, exempelvis vilka tider som är möjliga att träffas. Det glöms ofta bort att den ideella sektorn oftast inte har någon som är anställd. Vid större utvecklingsprojekt (ex EU-finansierat) behöver det offentliga vara en resurs med kompetens. Samtidigt kan det bli ett dilemma då det offentliga inte alltid vill leda projekten. Diskussionen berörde även vikten av att uttrycka förväntningar. IOP (idéburet offentligt partnerskap) var en samarbetsform på ett strukturerat sätt som lyftes fram som ett gott exempel med möjlighet att expandera. Ett annat exempel var gemensam plattform (ex allaktivitetshus eller digital plattform) där civilsamhället och det offentliga kan mötas och ge kontaktmöjligheter. Ett förslag väcktes om att kommunen inte bara anordnar näringslivsfrukostar utan även föreningsfrukostar. Vidare diskuterades särskilda områden för samarbete såsom integration och psykisk hälsa.

Vägval som blev synliga i samtalet?

Kunskapsfrågor – kompetens men också en väg in. Hur ska civilsamhället hitta rätt? Vem är det som betalar? Behovet av arenor att möta på och förståelse för varandras olika verkligheter. Det identifierades också behovet av att ha en gemensam målbild.

Nya frågor?

Hur kan det offentliga komma in som en aktör snarare än vara en initierande part – dvs snarare bli en resurs? Hur kan vi hitta gemensamma mål för verksamheterna?

Några konkreta önskvärda nästa steg som samtalet förde fram?

- Utveckla gemensamma målsättningar och strategier för att nå ut. Utveckla IOP och mer strukturerade samarbeten.
 - Civilsamhället behöver bli bättre på att initiera idéer samt berätta om vad man gör - det offentliga behöver bli bättre på information om vilka stöd/möjligheter som finns
 - En väg in i kommunerna för föreningen (antingen utveckla en fysisk eller digital plattform lokalt för att hitta gemensamma ytor för dialog och kunskapsspridning)
 - Se över garantin och flexibiliteten i föreningsstöden (idag mycket pappersarbete och ofta långa handläggningstider). Dessutom samma krav oavsett projektbudget).
 - Återkoppling är också viktigt – vad resulterar samtalen i konkret?
-

Dialogens fråga/tema:

Social hållbarhet kräver social kompetens. Hur säkerställer vi det hos oss själva och andra?

Sammanfattning (nyckel-insikter, tankar, frågor)

Diskussionen visade att alla ansåg att social kompetens är en förutsättning för ett hållbart samhälle, men att möjligheterna ser olika ut.

Vägval som blev synliga i samtalet?

Diskussionen börjades med föräldrar och skolans roll. Ibland väljer föräldrar bort skolor där det är en stor blandning i klasserna, för att få en mer homogen grupp för sina barn. Vilka träffas då i vardagen, och hur påverkar det?

Hur kan vi skapa förutsättningar för bra verksamhet i alla grupper?

Vi diskuterade också ordens betydelse - hur uttrycker vi oss - dvs vilka ord används av oss inom offentlig verksamhet och vilka ord används av föräldrar?

Nya frågor?

Hur skapar och utvecklar vi den sociala kompetensen? Hur skapar vi utrymme för kreativitet? Vilka barn som går på skolan påverkar... en bra blandning ger en vana att umgås med andra och social hållbarhet skapas tillsammans.

Vi diskuterade även social kompetens utifrån genusperspektiv. Social kompetens prioriteras när man anställer. Men hur fostras barn till barn (inte pojkar till pojkar och flickor till flickor). Hur kan man skapa detta tillsammans med föräldrarna? Barnens sociala kompetens påverkas av patriarkala strukturer, objektifiering, tydliga strukturer, ömsesidig respekt. Vad behöver barnen för att utveckla socialkompetens?

Några konkreta önskvärda nästa steg som samtalet förde fram?

Prioritera den sociala kompetensen i skolan på flera sätt.

Dialogens fråga/tema:

Bra med samverkan – när den fungerar. Hur ska hög samverkanskompetens bli en självklar ambition och kännemärke för våra verksamheter.

Det är lätt att inse nödvändigheten av samverkan och samarbete men desto svårare att förverkliga detsamma på ett framgångsrikt sätt. När något är svårt framförs ofta vikten av kunskap, men kunskap om samverkan förbises ofta. Samtalet inleddes med att gruppen reflekterade kring sina erfarenheter av samverkan. Det handlade om behov av samverkan utan att skapa förutsättningar för det, olika synsätt och förståelse för olika organisationers uppdrag, vikten av tid/kommunikation och mandat, bygga förtroenden etc. Samtalet rundades av med att konstatera att många erfarenheter stämmer överens med de framgångsfaktorer som uppmärksammats inom samverkansforskningen.

Samverkanskompetens kan sammanfattas som att respektera svårigheterna och optimera förutsättningarna. Behovet av samverkan upplevs allt starkare i takt med att insikten om komplexiteten i samhällets utmaningar växer. Men även samverkan och samarbete är komplext är det viktigt att inte nonchalera de problem, de fallgropar och svårigheter som hör till samverkan och samarbete. Berth Danermark, professor vid Örebro universitet har skrivit flera lättillgängliga böcker kring samverkan. För att uppnå en framgångsrik samverkan är det bland annat viktigt att beakta vissa faktorer som har att göra med de skillnader i synsätt, organisation och regelverk som de olika intressenterna i samverkansprocessen har (1).

Att leda samverkan

SWEDES vid Uppsala universitet har uppdraget att koordinera UNESCOs globala handlingsprogram för utbildning för hållbar utveckling. SWEDES håller också i utbildningen *Att leda samverkan* (2) som riktar sig till personer som leder eller deltar i samverkan för att hantera komplexa samhällsproblem inom offentlig, privat eller idéburen sektor. I utbildningen får man bland annat öva sig i att synliggöra skillnader i synsätt, organisation och regelverk med hjälp av [IBA \(Inquiry Based Approach\)-modellen](#) som handlar om samverkansprocessens fyra faser; förbereda, engagera, genomföra och institutionalisera.

Referenser

1. Danermark, Berth. Samverkan - himmel eller helvete? En bok om den svåra konsten att samverka. Gleerups förlag, 2000.
2. Westin M., Calderon C., Hellquist A. Att leda samverkan - En handbok för dig som vill hantera komplexa samhällsutmaningar. Media-Tryck, 2016.

Samverkansforskning pågår vid flera svenska universitet och samverkansforskarna samlar sig i [Nätverket för samverkansforskning](#)

Dialogens fråga/tema:

Kan vi med utvecklade demokratiseringsprocesser få mer tillit för ledning och styrning?

Sammanfattning (nyckel-insikter, tankar, frågor)

Sammanfattningsvis diskuterades hur man kan initiera demokratiseringsprocesser till lednings och styρνivå oavsett om det gäller delaktighet från medarbetare, brukare eller civilsamhället eller invånare. Diskussionen rörde även tvärsektoriella dialoger, inom verksamheterna samt hur organisationen kan interagera med Universitetet. Många frågor väcktes i diskussionen: Hur sker en dialog? Hur uppmuntras personer att ta initiativ och hur når en jämlik hälsa alla? Hur får vi med olika representanter - ungdomar, funktionsnedsatta, hbtq, äldre - i olika forum för att få ett brett perspektiv på de sociala frågor som diskuteras? Gruppen diskuterade även målkonflikter och värdegrunder.

Vägval som blev synliga i samtalet?

Politiken bestämmer VAD som måste arbetas med- Tjänstepersonerna bestämmer HUR arbetet ska genomföras. Diskussionen handlade om hur prioriteringar sker och hur samverkan sker mellan politiker och tjänstepersoner så professionen utvecklas och att rätt resurser och förutsättningar är kopplade till prioriterade områden?

Nya frågor?

Hur tas initiativ till medborgardialog? Hur kan vi utveckla dialogerna? Hur tas medborgarnas kunskap tillvara? Hur går det till när olika verksamheter/organisationer tar ett gemensamt beslut till ex. kring målet att alla elever når fullständiga betyg? Tillit och samverkan behövs inom verksamheterna, men även mellan verksamheter. Umeå berättade om sin gemensamma värdegrund [MÖTS](#) (medborgarfokus, öppenhet, tillit, ständiga förbättringar). Det är viktigt att relatera till tvärvetenskaplig forskning och universitetssamverkan.

Några konkreta önskvärda nästa steg som samtalet förde fram?

Hur blir målen mer långsiktiga – och hållbar ekonomi? Sociala investeringsfonder, budgetering för jämlik hälsa och delaktighet diskuterades. [Alaska Nuka health care](#) använder Tight-loose-tight (timglasfilosofi), där fokus ligger på att värna relationer. Kan sociala medier bidra till att få mer kunskap och dialog med invånare? Det framkom även behov av att skarpare definiera folkhälsa och jämlik hälsa. Vad ingår och hur förbättrar vi hälsan för *alla*? Mycket händer även inom finanspolitiken ex. (Environmental, social and corporate governance), banker svartlistar företag med oetiska verksamheter, osv.

Dialogens fråga/tema:

Förutsätter tillit och trygghet även närhet till myndigheter? Vad betyder det för oss och andra?

Sammanfattning (nyckel-insikter, tankar, frågor)

Diskussionen inleddes med att glesbygd och mindre kommuner tappar myndighetsnärvaro och samhällsservice. "Vart tog försäkringskassan, arbetsförmedlingen, (migrationsverket) och banken vägen och ingen taxi finns att beställa". Människor påverkas negativt när myndigheter och service försvinner och avståndet till dem ökar. Många frågor diskuterades: Vad sänder det för signaler när kommunhuset inte "behövs" utan används till annat fast skylten sitter kvar? Vad innebär detta för vår känsla av trygghet och vår tillit till andra människor och samhällets institutioner? Hur formar det oss människor och synen på vårt eget värde? Varje neddragning påverkar människor negativt. Hur motverkar vi bristande jämlika förutsättningar och villkor för en fungerande vardag? Hur återskapar vi den tilliten om den har minskat? Det är troligt att kraven på "nära" samhällsservice kommer att öka. Men kanske behöver vi hitta nya sätt att erbjuda samhällsservice på. Det finns behov av decentralisera och samtidigt skapa innovation för myndigheters närvaro. Myndigheter och samhällsservice bidrar också till att ge förutsättning för och stärka relationer och fysisk närhet till andra människor.

Vägval som blev synliga i samtalet?

Vad är acceptabel service - ska samhället ta ett större ansvar för att med olika verktyg säkra närhet till myndigheters och annan samhällsservice i mindre kommuner/glesbygd? Samtidigt finns positiva krafter som befolkningsökning, digitala tjänster, generationsväxling. Men även civilsamhällets förmåga att få samhället att växa. Det är ofta en rörelse i det dolda som kraftsamlar med inflyttande där man gemensamt löser samhällsservicens funktions och får den att återvända. Det är viktigt att våga se möjligheter i ett långsiktigt perspektiv och vara förändringsbenägna.

Några konkreta önskvärda nästa steg som samtalet förde fram?

- Hitta nya sätt att leverera samhällsservice på som samtidigt bygger tillit.
 - Service i alla led och service management. Det är även viktigt på nationellt nivå
 - Kanske måste kommer tillit "på köpet" med olika samarbeten? T.ex att region, kommunförbund och länsstyrelse tar fram gemensamma strategier för driva utveckling och för att arbeta tillsammans på regional nivå för att lösa lokala utmaningar, (ex inom folkhälsa) som kan få betydelse för övriga samhället.
-

Dialogens fråga/tema:

Hållbara och hälsosamma livsmedel lyfts som ett prioriterat område av Agenda2030 delegationen, hur kan vi jobba med detta på alla nivåer för en god och jämlik hälsa?

Sammanfattning (nyckel-insikter, tankar, frågor)

Diskussionen inleddes med att konstatera att genom att livsmedelsfrågor lyfts i Agenda 2030 kan vi arbeta med livsmedel och matvanor ur ett bredare hållbarhetsperspektiv, just för att också det hälsosamma lyfts. Som exempel togs skolmåltider - mycket ansvar läggs på skolorna och de är en viktig aktör men inte den enda. Dock kan bra matvanor skapas redan från början som ett led i att skapa jämlika förutsättningar att klara skolan med hjälp av bra matvanor. Kommissionen för jämlik hälsa lyfter upp skolmåltiden som ett viktigt område. Det behövs fortfarande mer forskning och evidens kring insatser som görs för att möjliggöra ett evidensbaserat arbetssätt. Samtidigt kan vi inte bara passivt vänta in forskningsresultat. Att fokusera på livsmedel snarare än matvanor är mindre laddat. Det handlar om en rättighet att få tillgång till hållbara och hälsosamma livsmedel.

Vägval som blev synliga i samtalet?

Lyft hållbara, hälsosamma livsmedel och matvanor från en individuell nivå till en strukturell nivå? Genom att använda ordet livsmedel istället för matvanor så inkluderas även produktionen och handeln.

Några konkreta önskvärda nästa steg som samtalet förde fram?

Det offentliga påverkar inte utbudet i handeln utan det styrs av efterfrågan. Olika områdens efterfrågan på hälsosamma livsmedel påverkar utbudet. Kommunen kan påverka *var* livsmedelsbutiker etableras. Om livsmedelsbutiker placeras mellan områden med olika socioekonomiska förutsättningar skulle efterfrågan påverkas av fler och utbudet av hälsosamma livsmedel skulle kunna öka och nå fler. Hur kan vi bli bättre på att utvärdera det vi gör? Många bra insatser görs lokalt och skapar positiv förändring men dokumentation och utvärdering brister ofta. Kan HFS-nätverket (hälsofrämjande hälso- och sjukvård) bidra? Gruppen efterlyste även mer följeforskning kring t.ex integrerade skolmåltider. Frukost i skolan skulle kunna kompensera till jämlika matvanor. Diskussion fördes kring frukost till skolor utifrån områdets socioekonomi. Det finns barn i alla områden som skulle behöva frukost i skolan – risk för stigmatisering.

Dialogens fråga/tema:

Tema kommunikation: Hur och vad kan vi (region, kommun, myndighet m fl) som arbetar för ökad jämlikhet kommunicera med invånarna om vad vi gör och varför vi gör det, utan att stigmatisera eller osynliggöra

Sammanfattning (nyckel-insikter, tankar, frågor)

Diskussionen lade fast att det är viktigt att visa på de stora skillnader som finns mellan olika delar av staden för att medvetandegöra och skapa en diskussion kring ojämlikheten. Det är även viktigt att redovisa för invånarna hur skattepengarna används. Dilemma: Om man t.ex. ska kommunicera att man ska rusta upp ett bostadsområde som en del av satsningen på att utjämna ojämlikheten i staden kan det uppfattas som att bostadsområdet pekats ut negativt och att det bidrar till en stigmatisering. Och om man kommunicerar upprustningen utan att koppla det till arbetet för ökad jämlikhet synliggör man inte det arbete som görs i frågan. Diskussionen kretsade kring olika sätt att göra invånarna delaktiga i processen och alternativa sätt att kommunicera. Delaktighet handlar inte bara om vad som ska förändras i området, utan även hur kommunikationen sker. Fokus kan t.ex. läggas på stadsdelen som en plats med möjligheter och kraft, istället för att det ska upprustas och varför. Det är viktigt att komma ifrån vi och dom tanken och istället arbeta tillsammans. Det ger nya perspektiv och bryter barriärer mellan människor. Gruppen tittade kort på [Rättighetsjakten](#) där unga feriearbetare får komma till tals. Det kan skapa inspiration för boende i området att kommunicera utåt. Rättighetsjakten har tagits fram av Stockholm stad och det är ett sätt att kommunicera som berör åhöraren.

Vägval som blev synliga i samtalet?

Att kommunicera på det sätt som kommunen tänker och resonerar så att det blir tydligt. Eller att kommunicera på ett alternativt sätt som fångar budskapet utan att något "hängs ut", men där budskapet blir mer subtilt.

Nya frågor?

Vem är målgruppen för kommunikationen? Vad är syftet? Att bygga ett varumärke för den egna organisationen? Att kommunicera till de som bor där? Att kommunicera till andra?

Några konkreta önskvärda nästa steg som samtalet förde fram?

Involvera de boende i området och eventuellt låta sig inspireras av [Rättighetsjakten](#) och göra någonting liknande. ()

Dialogens fråga/tema:

Allt fler barn blir uteslutna ur förskolan. Hur kan vi som politiker åtgärda de misstag som begåtts och i stället förebygga en förödande samhällsutveckling?

Sammanfattning (nyckel-insikter, tankar, frågor)

Diskussionen handlade om att alla barn inte har rätt till eller tillgång till att gå i förskolan. Vi vet att förskola ger bra förutsättningar för att senare klara skolan.

Det finns variationer mellan olika kommuner. Det kan handla om regler för förskoleplats utifrån om föräldrar arbetar, arbetslösa, föräldralediga etc. Hur blir likvärdigheten i hela landet? Diskussionen berörde även rätten till 15 timmar i veckan fr.o.m 3 år – gäller det alla barn? Särskilt problematiskt kan det vara för EU-migranter – som inte är skrivna i kommunen men ändå inte räknas till de som är papperslösa. Barn till asylsökande kan också vara i utsatta situationer. Socialtjänstlagen säger att man ska ta hand om de personer som befinner sig i kommunen. Finns det en motsättning mellan långsiktiga och kortsiktiga lösningar t ex att påverka hemländer att ta större ansvar för sina medborgare mot att göra insatser här och nu för de barn som finns här?

Hur gör kommuner när familjer inte har möjlighet att betala för förskolan?
Finns det risk för att parallella samhällen byggs upp? Vad säger barnkonventionen?

Vägval som blev synliga i samtalet?

Politisk vilja är nödvändig – både på nationell och lokal nivå.
Rätt till åtminstone 15 timmar i allmänna förskolan för alla, med rätt till mat och måltidsgemenskap.

Nya frågor?

Behöver vi se över våra välfärdssystem? Är systemen anpassade till dagens utmaningar och förutsättningar?

Dialogens fråga/tema:

Hur ökar vi dialogen med grupper (migranter, nationella minoriteter) som är svåra att nå?

Sammanfattning (nyckel-insikter, tankar, frågor)

Inledningsvis konstaterades att det är svårt att nå en del grupper i samhället, exempelvis migranter och minoriteter. Olika förslag och erfarenheter från de olika deltagarna diskuterades. Ett exempel handlade om att använda många olika vägar och hitta många dörrar/arenor, som man sedan bygger upp strukturer kring. Ett annat exempel från en kommun är mötesplatser på serviceorter med många asylsökande. Där finns information om sjukvård, svenska studier, vaccinationer m.m. Den information som fås vid ankomst till Sverige behöver upprepas vid senare tillfälle – vilket mötesplatsen kan göra. Eftersom det ibland är svårt att nå mammor har kommunen också skapat s.k. migrantmammor som "bryggor" samt migranter som leder olika fritidsaktiviteter. Ibland finns det rädsla för och fördomar mot myndigheter, en kommun berättade om rädsla för förskolor. Då har de haft uppsökande verksamhet samt anställt asylsökande som värddar på skolor och familjecentraler. En annan kommun berättade om uppsökande verksamhet med aktiviteter, böcker och spel – det har skapat överbyggande relationer och språkträning. Skellefteå kommun har startat "Låna en Skelleftebo", för frivilliga personer som vill engagera sig. De nyanlända väljer alla möjliga slags aktiviteter och besök där de känner att det finns ett behov av att ha med sig någon. Att samarbeta med föreningar lyftes också. Malmö har exempelvis ett samarbete med FC Rosengård, som i samarbete med arbetsförmedlingen arbetar med att få fler kvinnor i arbete. Föreningar kan många gånger nå migranter, och i detta fall kvinnor, på bättre sätt än stat och kommun kan göra.

Vägval som blev synliga i samtalet?

Det är viktigt att fånga upp barnen och se de vuxnas potential och kompetens för att skapa samhörighet. För att lyckas ännu bättre behöver lokalsamhället även engageras.

Några konkreta önskvärda nästa steg som samtalet förde fram?

Det konstaterades att det finns ett behov av att lära sig mer av andra, även från grannländer, samla bra exempel på vad och hur man kan göra. Det finns en del på SKL:s hemsida (behov uppdatering). På nästa konferens önskas att det skulle finnas en programpunkt där man kan dela med sig av bra exempel på *hur* man kan arbeta. Det är viktigt att i fortsättningen ha en bra dialog med det civila samhället. SKL, Socialstyrelsen, och Folkhälsomyndigheten skulle kunna föra dialogen på nationell nivå, med aktörer ute i samhället. Kommuner kan föra dialoger lokalt.

Dialogens fråga/tema:

New public governance. Hur kan vi påskynda utvecklingen mot ökat medborgarinflytande i offentlig verksamhet? Hur skulle det kunna se ut om 20 år? Organisation, ledning/styrning, beslutsprocess, verktyg

Sammanfattning (nyckel-insikter, tankar, frågor)

Diskussionen rörde sig kring Medborgardialog som ett sätt att få bra beslutsunderlag men även hur man kan nå människor som borde ha en röst - Vad är det vi behöver förändra för att kunna hitta ett nytt sätt? Målet är att många engagerar sig och att medborgarna känner sig hörda även om ens vilja inte alltid går igenom. Hur ska invånarnas röster vara en självklar del i framtiden? Vi behöver prata med dem som berörs av våra verksamheter. Det finns mycket åsikter i sociala medier och onlineforum, det gäller att också ta tillvara det, då alla människor inte kan komma och delta aktivt i en dialog. Diskussionen fortsatte inom några viktiga delar:

- att vara tydlig med *syftet* med dialogen och vara tydlig med var i processen frågan befinner sig (dvs inte bara skaffa legitimitet och uppbackning i en fråga)
- *vilka* som ska kunna delta i dialogen – vilka berörs, är alla grupper representerade
- dialogen behöver ske tidigt för att kunna ändra riktning utifrån olika synpunkter (medborgare ska känna att deras röster är viktiga – skapa ett förtroende och tillit)
- själva *metoden* kan se olika ut och genomföras av såväl förtroendevalda eller tjänstepersoner beroende på fråga (metoder ex: möten, dörknackning, digitalt, etc). Ett exempel lyftes där sommarjobbare (ungdomar) arbetade med utvecklingsområden och gav förbättringsförslag till fullmäktige. Det visade sig att de även engagerade sig mer efteråt.
- Fokusera mer på de frågor som är *relevanta* för invånarna än vad kommunen vill ha svar på. Hur tar vi emot medborgarnas frågor och synpunkter? Hur sker *återkoppling*? Utmaning med ungdomars delaktighet då processer ofta är långa.
- Låt dialoger bli en *vana* för både kommunen och för invånarna

Vägval som blev synliga i samtalet?

Vi behöver vara innovativa och kreativa och vara modiga. Medborgardialogen handlar inte alltid om dialog för en förändring, utan är nödvändiga för att hålla ihop samhället.

Nya frågor?

Är det politiska/organisatoriska systemet gammaldags? På vilket sätt behövs medborgardialogerna? Problemet är att alla olika grupper inte är representerade.

Några konkreta önskvärda nästa steg som samtalet förde fram?

Vi måste ha dialogen där dialogen förs, inte skapa dialogen utan *söka upp* den. Det kanske inte behöver vara så organiserade former (fikabord, media, etc). Det handlar om hur vi skapar delaktighet, inflytande och tillit så att det är självklart att engagera sig. Så att vi får en dialog om sakfrågor och minska klyftor i samhället.
